

Írta: Dettre Erzsébet

Egy magyartanár feljegyzései

A Rákospalotai Leánynevelő Otthonban töltött két félév tapasztalatai

II. rész

Az iskolai szakmai munka

„A nevelőtestület korábbi állásfoglalása értelmében az intézet pedagógiai munkáját képzéscentrikus tevékenységként tervezzük és szervezzük meg. E koncepció elsősorban a javítóintézeti neveltekre érvényes, de a tervezési időszakban határozottan kiterjesztjük az utógondozottakra és a kisgyermeküket az intézetben nevelő anyákra is.

Kizárólag (iskolailag és szakmailag legalább alapfokon) képzett fiatal lányoknak van esélyük a munkaerőpiacon való eredményes elhelyezkedésre” – ezzel a programmal indul az Alapdokumentációban az 1991/92-es tanévre kidolgozott munkaterv iskolai oktatásra vonatkozó része. A fenti célok megvalósítását szolgálja az intézetben belül működő Dolgozók Általános Iskolája.

Az igazgatói deklarációval szemben, tapasztalatom szerint a valóságban a tanulás csak huszadrangú helyet tölt be az intézet életében (miközben nem tudom, hogy valójában mi is van az első helyen...). Mintha a cél is csak az lenne, hogy papírt adjunk a gyerekek kezébe az iskola elvégzéséről, de igazi tudást nem. Erre utal minden esetre, hogy az iskolaév mindössze 140 tanítási nappól áll, ami jóval kevesebb a normál iskolákénál. A tanév kéthetes periódusokra oszlik: egyik héten szerdától szombatig van tanítás, következő héten hétfőtől csütörtökig, majd szerdán kezdődik az egész előlről. A kéthetente beiktatott ötnapos szünet olyan hosszú, hogy illet még a „normál iskolákban” sem igen mernek kockáztatni, hiszen megtöri a tanítás ritmusát, a gyerekek egyik hétről a másikra rengeteget felejtnek. A tanároknak, oktatóknak viszont kétség kívül nagyon kényelmes ez a munkarend. Másik nagy hibája az órarendnek, hogy a kevés tanítási nap miatt egyes osztályokban három-három magyar vagy matematika óra van egymás után, ami mindenképpen csökkenti ezeknek a tanóráknak a kihasználhatóságát. (Állítólag már ez is nagy eredmény, hiszen régen egy-egy osztályban napi öt matek- vagy magyaróra volt...) A tanárok maguk támogatják, csak az iskolavezető és a nevelők ellenzik egyik kollégánk évek óta el-elhangzó javaslatát a nyári hónapokra is kiterjesztendő, folyamatos oktatásról. Ez annál is indokoltabb lenne, mert egyébként nyáron nem tudnak elfoglaltságot nyújtani a lányoknak és a szokásosnál is jobban unatkoznak. Jelen körülmények között azonban már azzal is elégedettek lehetnénk, ha mintegy minimálprogramként, ezt a kevés tanítási napot is maradéktalanul kihasználhatnánk. Szervezési figyelmetlenségek miatt azonban ezernyi ok van arra, hogy órák maradjanak el, vagy, hogy a tanulók legálisan hiányozzanak az iskolából. Délelőtt mennek orvoshoz, vagy jönnek helybe az orvosok (és sokszor valamelyik éppen órát tartó tanárnak kell elkísérnie is őket vizsgálatra a távol elhelyezkedő eü. részlegre). Ha fontos vendéget várunk - mint például az új igazgatónő bemutatkozásakor - egész iskolaidőben takarítunk. Ha team-megbeszélés van délután (kéthetente), szakszervezeti összejövetel vagy bármilyen egyéb program (pl. konferencia), helyben ebédelő vendégekkel, aznap fél órával korábban kell abbahagyni a tanítást, hogy a gyerekeket előbb vihessük ebédelni, nehogy az összejövetel a tanárok, nevelők napját nagyon kettévágja, vagy azért, hogy a konyha eleget tudjon tenni megnövekedett kötelezettségeinek. Ennyi különféle érdekeltség mellett hol marad a tanulók, a növendékek érdeke? Csak helyeselni lehet azt az intézeti szabályt, miszerint lakhelyüket és az iskolát is a lányoknak kell rendben tartaniuk, azt azonban már

nem, hogy a tantermek takarítása minden nap az ötödik tanítási óra utolsó negyedórájára, hetente egyszer pedig az utolsó iskolai nap teljes ötödik órájára essen. Természetes az is, hogy a gyermekeknek tízórazniuk kell, az azonban már nem, hogy utána hagymától bűzölögjenek és zsírtól ragadjanak a tantermek. Az étkezés ugyanis itt folyik, és nemhogy tányért, de legtöbbször még szalvétát sem kapnak hozzá (nincs pénz...), vagyis a padra, esetleg a könyvre, füzetre teszik a zsíros kenyeret. Hol van ilyenkor az annyit hangoztatott higiénia-kultúrára nevelés? Szervezési figyelmetlenség, hogy jelenleg sokszor várni is kell a konyhán még öt-tíz percet a tízóraitra, ami azt eredményezi, hogy ez az étkezés jó fél órát elvesz ismét a tanítás szűkre szabott idejéből.

Ilyen rövid valós tanítási időben elég nehéz eredményes munkát végezni, különösen akkor, ha egyébként a növendékek délutáni programjában sem foglal el különösebben fontos helyet a tanulás.

Feltehetően az iskolai munka intézetben elfoglalt helyét jelzi a tanárok mérsékelt megbecsülése. Az, hogy – a később említendő team-összejöveteleket kivéve – az intézetet, gyerekeket, vagy akár a tanári munkát közvetlenül is érintő ügyekről szóló döntésekbe a tanárokat nem vonták be, de még utólag sem tájékoztatták. Legjobb hírforrásaink a gyerekek, akik azért néha kicsit másképp adják át az információt, mint ahogy az valóban szólna.

Az iskolában tanítva az az ember érzése, hogy ennek az éppen hogy megtúrt részlegnek valójában nincs is vezetője, s főképp nincs képviselője az intézet vezetőségén belül.

Sajnálatos, hogy míg én az intézetben voltam, semmiféle, az iskolai munka anyagi vagy szakmai fejlesztését segítő pályázaton nem vettünk részt, holott több ilyen is volt. Olyan körülmények között, amikor még az iskolafüzetet sem tudjuk megvásárolni, meggyőződésem, érdemes lenne ezeket a talán szerényebb juttatásokkal járó pályázatokat is megpróbálni és nemcsak a sokmilliós beruházásokat feltételezőket. Tanár kollégáim közül senki sem emlékezett olyan esetre sem, amikor az ő közreműködésüket kérte volna az intézet bármikori vezetősége mondjuk egy pályázat megírásában, mint ahogy tudományos ülésekre, értekezletre, továbbképzésekre sem őket, hanem mindig ugyanazt a néhány vezető munkatársat küldik, holott a tanároknak is nagy igényük lenne a szakmai továbbfejlődésre. Nem helyes talán ebből szakmai féltékenységre következtetni, de mással nehezen magyarázható, mint ahogy az – a más intézetekben, iskolákban is tapasztalt – tendencia is, hogy az előfizetett, megvásárolt szakmai folyóiratok nem forognak közkezen, nem hozzáférhetők a dolgozók többsége számára.

Iskola - rendszer nélkül

Tapasztalataim szerint egy ilyen iskolának – és az ott tanító tanároknak – a következő, legfontosabb speciális nehézségekre kell felkészülniük: a gyerekek az iskolaév különböző időpontjaiban érkeznek, a legkülönbözőbb iskolatípusokból; tudásuk és értelmi színvonaluk szintén igen különböző; néhányan tanulási részképesség-zavarral is küzdenek (dyslexia, dysgrafia stb.). Sokan, bár valamelyik felsőbb osztályból már van bizonyítványuk, gyakorlatilag analfabéták, s gyakran még a szóbeli kifejezésre is szinte képtelenek (vajon milyen felelősséget éreznek azok az iskolák, amelyek inkább kilökik valamilyen bizonyítvánnyal a problémás tanulókat, mint hogy tovább küszködjenek velük?). Többségük már évek óta nem járt iskolába, tehát amit megtanult valaha, azt is elfelejtette; nem szeretik az iskolát, nem is látják értelmét a tanulásnak; többségükben nincs semmi ambíció, legfeljebb annyi, hogy ott, órán, adott tanár elvárásának megfeleljenek, de mindenféle hosszabb távú elképzelés nélkül; ráadásul érdeklődési körük meglehetősen korlátolt, alig terjed túl a lét legelemibb szükségleteinél, de szellemi kíváncsiság szinte egyáltalán nincs

vagy csak fellángolásszerűen létezik. (Ez egy ördögi kör, hiszen az a gyerek, aki már alsó tagozatban is bukdácsolt, gyakran nem is gyenge képességei, hanem a szubkultúra előnytelen hatásai vagy az iskola hibája miatt, vagyis az általános ismeretei ahhoz sem elegendek, hogy a legigénytelenebb szappanoperát végignézze a tévében, előbb-utóbb tudomásul veszi, hogy a világ teljesen érthetetlen a számára, ezért nem is törekszik a megértésére, a tanulásra, ami persze az előbb említett érzések jgzolódását eredményezi. Vagyis marad az evés, ivás, öltözködés, szerelem, tánc. Másik fontos ok lehet a tanulás elutasítására a már említett sok negatív élettapasztalat és az is, hogy az eddigi iskoláikról semmiféle pozitív emléket nem őriznek.)

Ahhoz, hogy a fent vázolt nagyon nehéz feltételekre válaszolni tudjon az iskola, hogy a lányok tömegéből működőképes, a jobbakat sem nivelláló tanulócsoportokat alakíthasson ki, a nagyobb óraszámra és a tanítási idő jobb kihasználásán kívül főképpen megfelelő számú és képzettségű tanár, gyógypedagógus és a csoportnevelők együttműködésére, meg rugalmas iskolaszervezetre lenne szükség. Ottlétem idején az iskola éppen csak a felső tagozatos órák megtartására és minimális egyéni korrepetálásra rendelkező tanárral. Három osztály működött: egy összevont 5-6., egy hetedik és egy nyolcadik, összesen 13-15 diákkal, 5-6 tanárral és egy egészségügyi ismereteket előadó ápolónővel. A tanárok közül egyedül én, mint magyartanár tanítottam teljes óraszámomban. Az iskolavezető négy, majd helyettesítés miatt némileg több órában tanított, ketten fél állásban dolgoztak, ketten pedig nevelőként illetve fotósakkör- és könyvtárvezetőként pótolták az óraszámot. Az egyetlen – heti 9 órában dolgozó – gyógypedagógus tanárnő egyéni alapismereti tanfolyamot tartott heti 4 órában két fogyatékos, egyébként 6. osztályos bizonyítvánnyal rendelkező tanuló részére. Nem tudni, miért éppen nekik, a leggyengébbeknek kell a legkevesebbet tanulniuk, miközben délelőtti foglalkoztatásuk nem megoldott. Elvileg ugyan a konyha és a büfé ad munkát nekik, mégis igen gyakran unottan lézengnek az udvaron, vagy napoznak, nem kis irigységet váltva ki ezzel a többiek közül, akik szerint ennek az egésznek az a tanulsága, hogy „ha nem tanulsz, ha rossz vagy az iskolában, akkor nem kell odajárnod”.

Rugalmatlanságra vall, hogy a gyógypedagógus tanárnőnek a heti négy órája, diák híján (a tanítványok valamilyen ok miatt az intézettől távol voltak), több mint egy hónapig kárba veszett, miközben pedig nagyon nagy szükség lett volna erre a felszabadult heti négy órára, mert az 5-8. osztályos tanulók közül többen is szorulóknak egy-egy tantárgyból egyéni korrepetálásra, amire egyébként tanár híján egyáltalán nincs mód. Rugalmas átcsoportosítással össze lehetett volna hozni a lyukasóráit ott töltő tanárnőt a korrepetálásra szoruló tanulókkal...

Tapasztalataim szerint a gyermekek tudás- és képességszintjének legnagyobb különbségei elsősorban az 5-6. osztályra jellemzőek, ahol szinte mindegyikük külön foglalkozást igényelne. Nyilván összefügg ez azzal, hogy a kinti iskolákban a felső tagozat az a vízválasztó, ahol a gyengébbek, az iskolakerülő végérvényesen le- vagy kimaradnak. Az itt ideálisnak tűnő teljes egyéni foglalkoztatást 5-6 gyerekek egyidőben, egy helyen én nem tudtam megoldani, aminek az én tehetségtelenségemen kívül talán az is oka, hogy minden tanuló a másik feladatát akarja megoldani, hogy nincs elég könyvünk, munkafüzetünk, és, főképpen a gyerekek önállósága, az, hogy még a munkafüzet feladatát sem tudják és akarják megoldani, csak, ha minden szót, kérdést külön-külön megmagyarázunk nekik. E sok-sok nehézség mellett azonban nem szabad megfedkezünk arról az óriási felelősségről, hogy az intézetbe került lányok többségének ez az utolsó lehetősége arra, hogy iskolába járjon, illetve, hogy oda visszakerüljön, s ha ezt elszalasztjuk, vagy rosszul teljesítjük, soha nem fogja tudni pótolni, s végső soron nem fog tudni a társadalomba beilleszkedni. Ha nem létező tudásra bizonyítványt adunk nekik, még attól a

lehetőségtől is megfosztjuk őket, hogy később, ha szükségük lesz rá esetleg, bármi módon megszerezzék a kimaradt tudást.

Az intézet és a külső iskolák között egyébként nincs úgyszólván semmilyen kapcsolat-jó, ha a legszükségesebb adatokat megkapja tőlük a növendék eddigi iskoláztatására vonatkozóan. Előfordul, nem is ritkán, hogy egy új tanuló iskolai bizonyítványát többszöri kérés ellenére sem küldik el, ami gyakran még a gyerek osztályba sorolását is megnehezíti, hiszen ő maga nem mindig emlékszik pontosan arra, melyik osztályról van már érvényes bizonyítványa. Nem egy téves osztályba sorolás fordult már elő emiatt.

Három ilyen esetről van tudomásom a két félév alatt. N.-t nyolcadik osztályba tették, holott sosem járt hetedikbe. A félig analfabéta lány nagyon nehezen vette az akadályokat, szinte minden tárgyból meg kellett volna buktatni, ám mivel sikerült elintézni, hogy a Róbertbe felvegyék kárpitos szakra, át kellett engednünk... Így a hetedik osztály kimaradt az életéből, de a kárpitos iskolái is hamar abbahagyta, mert nem bírta. Az intézetből már szabadult, de hogy mi lesz vele, azt elképzelni sem tudom. Ambíció ugyan még van benne, de ez nem párosul reális önértékeléssel, ugyanis most szakács szakra szeretne visszamenni a Róbertbe, ami nehezebb a kárpitosnál.

P. Cs.-t, aki még a hatodikot sem fejezte be, bemondása alapján a hetedikbe sorolták. Sajnos, ezt az első évben sorozatos szökései miatt nem tudta elvégezni, második évben pedig matematikából bukott. Feltehetően a pótvizsgát le tudja majd tenni, de a hiányzó alapok később is gondot okozhatnak, ha majd tanulni kíván.

A legnagyobb ugrást fél év alatt Sz. hajtotta végre, aki 1994 decemberében került az intézetbe, rögtön az 5-6. osztályba. Csak júniusban, amikor a hatodik osztályos bizonyítványát írtam, láttam, hogy a negyedik osztályból hiányzásai miatt ismétlésre utalták. A nagy meglepetés után írtam neki egy negyedik osztályos bizonyítványt is. Ebben az esetben egyébként nagy baj nem történt, mert ő jó képességű tanuló, de az ő tudásában is érezhetőek fehér foltok. Egyébként pedig szebb lett volna, ha ezt az ugrást a pszichológus véleményére vagy tudásfelmérésre alapozottan hajtjuk végre, nem véletlenül.

Azt persze nem lehet tagadni, hogy az ilyen tévedésekbe az intézet – az iskolavezetés – felelőtlensége is belejátszik, amikor megelégszik azzal, hogy néhány levélben kérje a gyermek bizonyítványát. Felmerülhet az az igény is, hogy ne a bizonyítvány, hanem a valódi tudás alapján sorolják osztályba a tanulókat – erre egy-két példa volt, amikor az analfabéta, de hetedikről, hatodikról érvényes bizonyítvánnyal rendelkező gyereket alsóbb osztályba tették –, de ez csak akkor működne hathatósan, ha ennek az egy év elteltével folytatása lenne, ha ez az iskola valamilyen rendszerben működne. Vagy, ha az itt töltött egy évben valóban fel tudnák hozni a tanulót a bizonyítványa által már megelőlegezett szintre, de ez az iskola erre alkalmatlan.

Egyébként, magyartanárként igen nehéz helyzetben voltam, ugyanis ez a kétféle ismeret – az irodalom és a nyelvtan – az, amit a lányok egyáltalán nem tekintenek a megtanulandó világ részének, nem értik, miért van rá szükségük. Talán meglepő - még az irodalom is untatja őket. (Ha belegondolunk, hogy ezekhez a tárgyakhoz egyrészt bizonyos elvonatkoztatási képesség kell, másrészt, a tananyagban szereplő irodalmi alkotások jelentés része nem élvezhető több-kevesebb előzetes tárgyi ismeret nélkül, akkor mégsem olyan meglepő az érdektelenségük.) Az iskolában a tanítás – alkalmazkodva a feltételekhez, a gyerekek tanulási ritmusához – nem szigorú tanterv szerint folyik. Irodalomból – mivel itt a tudásanyag nem épül szorosan egymásra, még a kinti iskolákban is elég nagy a zűrzavar – nem ragaszkodtam egyik tankönyvhöz sem, hanem – néhány „alapmű” kapcsán – azt igyekeztem tanítani – innen-onnan összegyűjtött, fénymásolt szövegek segítségével –, amit a tanulók számára érdekesnek találtam. Sajnos, nem túl sok ilyen van. Feltételeztem

érdeklődésüknek megfelelően cigány meséket, balladákat is olvastattam, de ezek az olvasmányok „csúnyák, azaz tele vannak durvasággal, gyilkolással”. (Ebben nem különböznek a legtöbb nép meséitől.) Kellemes meglepetéssel tapasztaltam viszont, hogy bizonyos cigány verseket – például Rostás-Farkas György és Tímea verseit – néhányan minden eddiginél nagyobb érdeklődéssel olvasták. Ezek a valóban szép, a családdal, a népükkel kapcsolatos érzelmekről szóló versek egyszerű nyelven, semmilyen előzetes tudást nem feltételezve „mindenkihez” szólnak, mindenki érdeklődésére számíthatnak.

Ennek fényében még bosszantóbb, hogy azt a 25-30 kötetet, amit a gyerekek részére ajándékba kaptam a szerzőtől, vagy fél évig pihentették az intézet ideiglenes vezetőjének asztalán, míg végül szétoszthattam. Pedig a tanárok, nevelők is érdeklődéssel olvasták őket, s talán általuk is közelebb jutottak a cigányság kultúrájának megértéséhez... Remélhetőleg a könyvtár is kapott néhány példányt.

Az persze ezekre a versekre is érvényes, hogy szinte lehetetlen megtudni tőlük, miért tetszik egy vers, mi fogta meg őket benne. Általában a szöveggel a pusztán elolvasáson, megtanuláson túl nincs türelmük foglalkozni. Magyarázat, elemzés, bármiféle elmélet megtanítása szinte lehetetlen próbálkozás.

Hasonlóképp a verbalitás és az önálló fogalmazás sem tartozik az erősségeik közé, viszont (segítséggel) szívesen válaszolnak a munkafüzet kérdéseire, és a legjobban szeretnek és tudnak szó szerint megtanulni bármilyen leckét. (A munkafüzetekről meg kell említeni, hogy mivel nem volt pénz újak beszerzésére, a hetvenes-nyolcvanas évekből származó, némileg szocialista értékrendet sugalló régieket addig használtuk/használjuk, amíg a sűrű radiózástól át nem szakad a papír.)

A fent elmondott összes hiányosságával együtt, az intézeti munka erősségének érzem az iskolát, hiszen a növendékek egy részét visszasegíti a tanuláshoz, s ezen keresztül a társadalomba. A tanárok szeretettel, a normál iskoláknál lényegesen türelmesebben bánnak velük, tudomásul véve hibáikat, problémáikat, fegyelmetlenségüket, feszültségeiket, gyengébb képességeiket, sőt segítenek a magánéletük konfliktusainak vagy egyéb gondjaiknak megoldásában is. Az ésszerűség határain belül és az intézeti szabályzathoz igazodva az iskola igyekszik a lehető legkevésbé feszélyezni a diákokat, hogy csak a tanulásra kelljen koncentrálniuk. Az órai munkát is lehetetlenné tevő végletes fegyelmetlenség általában meghatározott tanulóktól ered és terjed át – a csoportdinamikai viszonyok szerint – a többiekre. Ilyenkor én – mivel valamiféle pedagógusi elbizakodottságból méltóságon alulinak éreztem büntetéssel fenyegetőzni – szinte teljesen tehetetlen voltam. Volt olyan kollégám, aki nagy érzékenységgel, finom közbelépéssel oldotta meg a hasonló helyzeteket, de volt olyan is, aki érzéketlensége, türelmetlensége, talán fásultsága miatt tettelegességgel fokozta a feszültséget. Úgy gondolom, sokat segíthetne minden dolgozónak, ha konfliktuskezelő vagy személyiségfejlesztő tanfolyamon, tréningen vehetnének részt.

Minden jó szándékunk és sikerünk ellenére is az oktatási munka, amit mi az iskolában végzünk, a levegőben lóg, hiszen nem ismerjük a kontextusát, nem tudjuk, milyen típusú iskolában fogják a gyerekek folytatni a tanulást, tehát valójában nem tudjuk őket erre felkészíteni. Ezen a hiányosságon enyhítené, ha a tanárok is találkozoznának legalább szabadulásuk előtt a gyerekek szüleivel, rokonságával. El tudom képzelni, hogy egy szülői értekezlet – ideértve persze minden közeli rokont, férjet is – még a legkevésbé motivált gyermeket is ösztönöznél, hiszen ő is szeretné, ha a rokonsága csupa jót hallana róla.

Meg kellene ismerni, és kapcsolatot kellene fenntartani a speciális szakiskolákkal, tanfolyamokat, képzéseket szervező intézményekkel (pl. a cigányszervezetek által működtetett oktatási központok), ahol előkészíthetnék növendékeink fogadását.

Szakképzés, munkavégzés

Fontos feladata lenne az intézetnek a lányok munkára nevelése, illetve valamilyen szakképesítés biztosítása, vagy legalábbis szakképzésre felkészítése. Évekkel ezelőtt volt ugyan szakképzés meg többféle bér munka is, ám a gazdasági életben végbement változások következtében ma már szinte lehetetlen olyan munkát találni, ami az alacsony és bizonytalan létszám, s a lányok nem túl magas képzettségi szintje mellett is vállalható. A húsz millió forintos költséggel rendbe hozott és 1994-ben felavatott szolgáltatóház elvileg lehetőséget kínálva e problémák legalábbis részbeni megoldására, de a valóságban működése szinte kizárólag az ott dolgozó három felnőttnek köszönhető. A hajdani tervekből összesen a büfé valósult meg, de ott sem a gyerekek „sütik a pogácsát” (ahogy ezt az újságokban olvasni lehetett), még csak nem is árusítanak, csupán egyetlen, nyolcadikat végzett leány van, aki a megrendelt ebédeket házhoz szállítja. A tanév vége felé két, az 5-6. osztályból gyenge előmenetele miatt kivett és alaptanfolyamra utalt tanulót helyeztek még el a büfében kisebb kisegítő munkák végzésére, főképp az épületek közötti futárszolgálatra, ám nekik sem mindig tudtak munkát adni. A tanév folyamán többségüknél csak a délután jöhetne szóba erre a munkára, de állítólag a délutánjuk annyira foglalt, hogy akkor meg azért nem lehet őket ide beosztani. Az viszont a munkára nevelés fontosságának elismerése mellett is visszás, amikor az iskolából kell elkérni valamelyik tanulót, hogy teljesítse az ebédszállítást, mert az egyetlen erre beosztott növendék beteg, miközben a lányanyák közt egy sem akad, akit ilyesmire meg lehetne kérni. A nyári szünetben újabb egy-két fiatal kapott átmeneti munkalehetőséget az ebédszállításban, árusításban. Az utóbbi tendenciák ismeretében lehet bízni abban, hogy a szolgáltatóház előbb-utóbb mégis betölti majd azt a szerepet az intézet nevelési programjában, amit neki szántak, és nemcsak kiegészítő pénzforrásul szolgál majd.

A lányok közül többen szívesen dolgoznak a konyhán is, különösen az iskola helyett. Hasznos munkát azonban csak kevesen – és mindig ugyanazok – végeznek, arra pedig a konyhai dolgozóknak nincs energiájuk, hogy munkájuk mellett még a lányokat is oktassák és őrizzék.

Sok munkát és valamennyire kedvelt elfoglaltságot kínál a park és a konyhakert, de itt is, mint általában, a növendékek csak addig hajlandók dolgozni, amíg kedvük van, amíg a munka elég érdekes. Így aztán olyan – nélkülözhetetlen, de kétség kívül unalmas – feladatokra, mint például a szemét összeszedése, nemigen akad vállalkozó. Általánosságban, a munkavégzéssel kapcsolatban azt tapasztalhattam, hogy aki eleve, mikor bekerül az intézetbe, motiváltabb, ambiciózusabb, az dolgozik, aki nem, azt nem is sikerül még a fizetéssel, sőt, a büntetésekkel sem rávenni a munkára. El tudom képzelni, hogy a mi módszerünkben van a hiba, mi nem tudjuk úgy megszervezni, kiadni és számon kérni a feladatot, hogy az valóban konkrét, személyre szóló, elvégezhető, motiváló és kevésbé unalmas legyen.

Kár, hogy évekkel ezelőtt – amikor már halódott a bér munka és a szakképzés - nem fogadtak meg annak a kollégának a javaslatát, aki a nyomdászatban látott képzési és pénzkereseti perspektívát.

Nagy vitákat váltott ki a pincében állítólag kihasználatlanul heverő szövöszékek kérdése. A szövés is érdekes, kreatív elfoglaltságot és esetleges szakmához való előképzést is nyújthatna.

Értelmes munka hiányában különösen nyáron tapasztalni, mennyire unatkoznak a növendékek. Mindezek a problémák ismét aktuálissá teszik a folyamatos iskola ideáját, amihez persze több tanárra lenne szükség, továbbá a jobb időbeosztás, több értelmes elfoglaltság biztosításának szükségességét.

(Folytatása: következő számunkban.)